

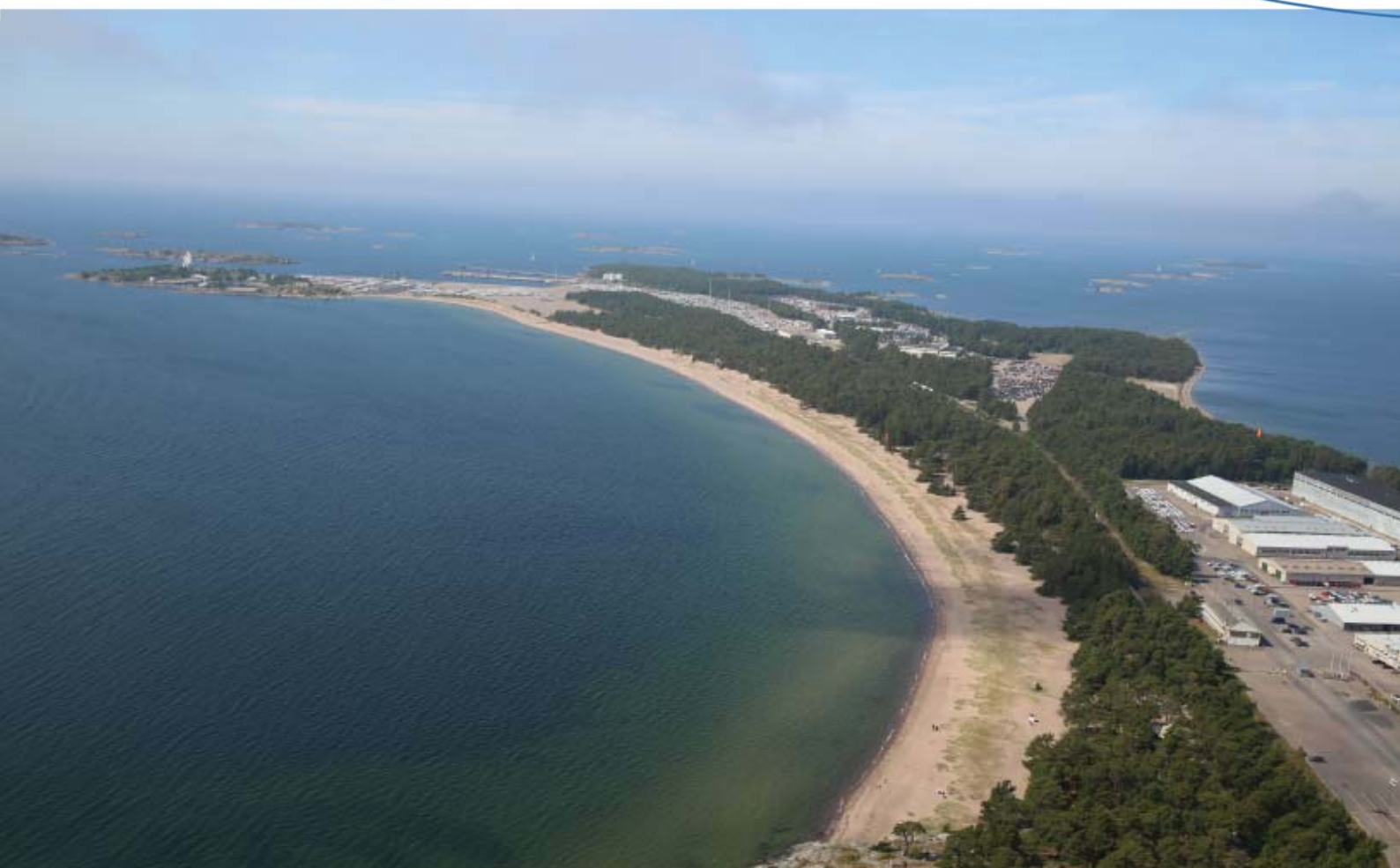

HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Detaljplaneområdets skötsel- och användningsplan, Tulluddens strand

18.5.2022

Hangö stad, Tekniska och miljöverket, Markanvändningsavdelningen

HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Skötsel- och användningsplan för Tulluddens strand

Utarbetad i samarbete:

Hangö stad
Nylands NTM-central
Forststyrelsen

Hangö den 18.5.2022

Pärbild: Tulluddens strand

Fotografier: © Hangö stad / Markanvändningsavdelningen

Kartbilder: © Hangö stad / Markanvändningsavdelningen

Grundkartor: © Hangö stad /
Markanvändningsavdelningen

1 INLEDNING	4
1.1 Behov och mål för skötsel- och användningsplaneringen	5
1.2 Material och metoder	6
1.3 Delatagande	6
1.4 Tidigare utredningar och planer	6
2 BESKRIVNING AV OMRÅDET	7
2.1 Historia	7
2.2 Ingående i skyddsområdes- och andra helheter	8
2.3 Planeringssituationen	11
2.4 Rekreativ användning och tjänster	12
3 OMRÅDETS NATURUPPGIFTER	13
3.1 Använda beteckningar och förkortningar	13
3.2 Naturtyper och vegetation	13
3.3 Växter	14
3.4 Fladdermöss	15
3.5 Ekologiska korridorer och andra djurarter	15
3.6 Fåglar	15
3.7 Insekter	16
3.7.1 Skinnbaggar	16
3.7.2 Hopprätvingar	16
3.7.3 Skalbaggar	16
3.7.4 Fjärilar	16
4 PLAN FÖR SKÖTSELN	17
4.1 Allmänna principer	17
4.2 Vårdåtgärder	17
4.3 Anvisningar för vårdåtgärder	17
4.3.1 Avverkning av träd	17
4.3.2 Gallring av träd	18
4.3.3 Bekämpning av vresros	18
4.3.4 Öppning av markytan	18
4.4 Styrning av användningen	19
4.4.1 Friluftsliv	19
4.4.2 Simning och solbadning	19
4.4.3 Cykling	19
4.4.4 Ridning	19
4.4.5 Användning av motorfordon	19
4.4.6 Evenemang	20
4.4.7 Vattensporter	20
4.4.8 Vattentrafik	20
4.4.9 Skyltning och utbildningsmaterial	20
4.4.10 Belysning	20
4.4.11 Byggande	20
5 UPPFÖLJNING	21
5.1 Naturtyper och vegetation	21
5.2 Insekter	21
6 KOSTNADER	21
7 LITTERATUR	22

1 INLEDNING

Denna skötsel- och användningsplan har uppgjorts i samband med ändringen av detaljplanen för Tulluddens strandområde, som är beläget på spetsen av Hangö udd (bild 1). Planeringsområdets areal är cirka 32 hektar och det har en strandlinje på cirka 2,4 km. Planeringsområdet har avgränsats enligt området för Tulluddens detaljplanändring som nu är i planförslagsfasen.

Skötsel- och användningsplanen för Tulluddens strand har utarbetats av Hangö stad tillsammans med Nylands NTM-central och Forststyrelsen. Som projektets styrgrupp fungerade stadsgeodet Kukka-Maaria Luukkonen, miljövårdschef Ville Wahteristo, parkförman Merja Rönkkö och markanvändningsplanerare Anna Johanson från Hangö stad samt Kirsi Hellas, Ilpo Huolman och Iida Kämäri från Nylands NTM-central.

Huvudmålen för skötsel- och användningsplanen är att beskriva områdets naturvärden och anvisningar för vården av dem samt att styra områdets rekreationsanvändning på ett hållbart sätt. Det är inte fråga om en sådan skötsel- och användningsplan som avses i naturvårdslagen 19 §.

Bild 1. Placeringen av området för skötsel- och användningsplanen på guidekartan.

1.1 Behov och mål för skötsel- och användningsplanen

Syftet med denna plan är att kombinera Tulluddens strands naturvärden med en hållbar rekreationsanvändning. Planen för skötsel och användning omfattar områdets naturuppgifter och skötsel- och användningsplaner. Målet med planläggningen av Tulluddens strands planeringsområde är att uppdatera detaljplanen så att den motsvarar de förändrade behoven av markanvändning i området. Den värdefulla naturen i området bör skyddas tydligare, och olika evenemang samt aktörers existens och ekonomiska aktivitet på området bör göras möjlig.

Områdets naturvärden

Området innehåller värdefulla arter och är i behov av skydd, särskilt som det också är ett mycket populärt rekreationsområde. Det är aktuellt att möjliggöra olika evenemang och övrig rekreationsanvändning på det i fråga varande området. Det finns ett behov av en uppdaterad skötsel- och användningsplan, även för att förse hela i fråga varande området med en enda enhetlig skötsel- och användningsplan. De största hoten mot sandsträndernas och dynernas arter är igenväxning, byggande och slitage på stränderna (Ryttäri et al. 2014).

Områdets rekreationsvärden

Rekreation i naturen är en del av den moderna människans fritidsanvändning. Många behov tillgodoses i naturen, såsom avkoppling, vila, socialt umgänge, självutveckling och miljöbyte. Uteliv i naturen ger också andra allmänna fördelar som förbättrad arbetsförmåga, förebyggande av sjukdomar och positiva ekonomiska effekter för orten. Rekreationsanvändning kan också ge upphov till skador, t.ex. slitage på terrängen, bullerolägenheter och trängsel på populära stigar och områden. Olika befolkningsgruppers rekreationsbehov är också olika och bör beaktas vid planeringen av rekreationsområdena (Sievänen och Neuvonen 2011).

Naturen på området används för rekreation av lokala invånare samt av inhemska och utländska turister, vandrare och vattensportsentusiaster. Med olika typer av rekreations- och friluftstjänster avses i denna skötsel- och användningsplan till exempel byggda leder, informationstavlor, eldstäder och utelivs- eller naturcenter.

Bild 2. Tulluddens strand, vintern 2019.

1.2 Material och metoder

Befintliga utredningar och rapporter om området har använts vid uppgörandet av skötsel- och användningsplanen. Hangö stads tidigare skötsel- och användningsplan på Tulluddens område är från år 1992. Denna plan omfattar endast det skyddade området på den södra delen av stranden, således har det aldrig gjorts någon separat skötsel- och användningsplan för den norra delen av stranden. Forststyrelsen uppgjorde en naturvårdsplan för Tulluddsstrandens naturskyddsområde år 2019. På naturskyddsområdet gäller för närvarande av en skötsel- och användningsplan som Forststyrelsen uppgjorde år 2012. För Hangös stadsparker gjordes en skötsel- och användningsplan år 2016, där även Tulluddens södra strand beskrivs i korthet.

Hangö stad beställde år 2016 en naturutredning över ändringsområdet för detaljplanen för Tulluddens strand. De huvudsakliga resultaten i utredningen ligger som grund för naturuppgifterna i denna skötsel- och användningsplan.

1.3 Deltagande

Skötsel- och användningsplanen uppgörs i samarbete mellan Hangö stad, Forststyrelsen och NTM-centralen. Responser från det interaktionsmaterial som samlades in under detaljplaneändringens beredningsfas har beaktats vid uppgörandet av denna plan. Skötsel- och användningsplanens växelverkan uppfylls under planläggningsprocessen som en bilaga till planmaterialet för detaljplaneändringen för Tulluddens strand. Skötsel- och användningsplanen kommer att läggas till påseende som en del av förslagsfasens planmaterial.

1.4 Tidigare utredningar och planer i kronologisk ordning

En grundinventering av detaljplaneområdets Natura 2000- och krigshistoriska objekt från andra världskriget 6-10.4.2019. (Fast et al. 2019)

Silvestris Oy:s Utredning av fladdermöss och ekologiska korridorer i Hangö, Koppnäsudden och Tulluddens strand (Vuorinen 2019)

Naturvårdsplan för Tulluddsstrandens naturskyddsområden, uppgjord av Forststyrelsen (Tainio, E. 2019)

FNaturutredningar av detaljplanens ändringsområde för Tulluddens strand uppgjord av Faunatica år 2016 (Manninen & Nupponen 2017).

Skötsel- och användningsplan för den nationalstadsparken uppgjord av Hangö stad (Hangö stad 30.1.2017)

Skötsel- och användningsplan för Tulluddens naturskyddsområde och Bengtsårs lund uppgjord av Forststyrelsen (Forststyrelsen 2012)

För stamstadens generalplan gjordes en Natura-behovsutvärdering av konsultföretaget FCG Oy den 25.11.2011 samt en rekreationsområdesrapport av Hangö stad 22.2.2011.

Utredning av ekologiska korridorer och fladdermöss på Hangö stamstadens generalplanutkast område uppgjord av Faunaca (Niemi et al. 2011).

Ingrenings riskkartläggning av badstränderna i Hangö stad (Lattunen 2008).

Skötsel- och användningsplan för Hangö Tulludden och det omgivande skyddsområdet av Hangö stad och Nylands länsstyrelse, 6.3.1992.

2 BESKRIVNING AV OMRÅDET

2.1 Historia

Tulludden i Hangö är en del av den postglaciala åsformationen Salpausselkä I och dess sydligaste spets. Tulluddens strandområde är ett av de mest värdefulla dynområdena i södra Finland och är av nationell betydelse både med tanke på artbestånd och geologi. Marken består av sand från dyner som flyttas av vinden och grus som rundslipats av havet. I dynlandskapet syns tydligt de olika stadierna av dynbildning. Sanddynernas växtlighet är typisk för ett solexponerat klimat och bland vegetationen finns även olika insekter typiska för ett solexponerat klimat.

Öppna dyner och sandstrand har funnits på stranden åtminstone sedan 1800-talet. Området har använts för krigsföring, vilket framgår av de skyttegravar och gropar som grävts i dynernas sand (Bild 3). På gamla fotografier från 1930-1960-talet ser man att stranden varit mera trädlös än den är idag och att området med fria sanddyner varit mycket mera omfattande (Tainio 2019).

En grundinventering av krigshistoriska platser genomfördes i området 2019 i samband med ändringen av detaljplanen. Vid inventeringen hittades på den västra sidan av frihamnsstaketet en fast fornlämning som bör skyddas. Fornlämningen består av ett stenröse som kan ha varit en grav av något slag (J. Fast et al. 2019). Platsen har lagts till fornminnesregistret.

Enligt Museiverkets fornminnesregister och inventeringen finns det också andra krigshistoriska platser som är upptagna som kulturarv på Tulluddens område. Fornlämningar och andra krigshistoriska platser markeras i detaljplanekartan som skyddade och beskrivs kort i planbeskrivningen.

Krigshistoriska objekt bör beaktas när man utför naturvårdsarbeten eller arrangerar evenemang på området. Objekten gynnas av en lätt röjning av plantor och sly, men formationernas bevarade bör säkerställas. Utplacering av informationstavlur i samband med platserna rekommenderas för att besökarna ska få mera uppgifter om områdets krigshistoria.

Bild 3. Krigstida grop i dynsand på Tulluddsstranden.

2.2 Innefattande i skyddade helheter och andra helheter

Det finns flera naturskyddsområden på Tulludden. Det största av dessa är Tulluddens fågelskyddsområde FI0100006, som är 2 566 hektar stort och ingår i Natura 2000-områdena. Tulluddens naturskyddsområde (YSA010035) har en areal på cirka 2240 hektar och skyddades av Nylands landshövding den 15.2.1933 genom beslut nr 541. På den norra sidan av Tulludden ligger Uddskatans naturskyddsområde, som är 32 hektar stort och som fredades genom förordning 1300/89 den 1.2.1990.

Det finns två naturskyddsområden vid Tulluddens strand. Det ena är ett mindre naturskyddsområde på cirka 5,2 hektar som hör till Uddskatans naturskyddsområde, och som sköts och förvaltas av Forststyrelsen. Det större området, Tulluddens naturskyddsområde, är ett privat naturskyddsområde på fastighet som ägs av Hangö stad.

Enligt Uddskatans naturskyddsförordning (1300/89) är följande förbudet respektive tillåtet på det skyddade området:

3 §

Förbud

Inom Uddskatans naturskyddsområde är det förbjudet

- 1) att uppföra byggnader och konstruktioner och att anlägga vägar,
- 2) att utföra dikning, att ta marksubstanser och att skada mark eller berggrund,
- 3) att ta eller skada träd, buskar och andra växter eller delar av dem,
- 4) att döda, fånga eller ofreda vilda ryggradsdjur eller förstöra deras bon och att fånga, eller samla ryggradslösa djur samt
- 5) att röra sig och slå läger samt att göra upp öppen eld.

Inom naturskyddsområdet är det även förbjudet att vidta andra åtgärder som kan inverka ogynnsamt på naturförhållandena, landskapsbilden eller på växt- och djurarternas fortbestånd.

4 §

Tillåtna åtgärder

Inom Uddskatans naturskyddsområde är det i enlighet med syftet för inrättandet av området tillåtet

- 1) att uppföra sådana byggnader och konstruktioner och att anlägga sådana stigar som behövs för skötseln och övervakningen samt för forskningen på området, för information till allmänheten och för besök på området,
- 2) att gå till fots, att cykla och att löpa skidor längs märkta stigar samt att löpa skidor även annorstädes när strandvattnen är isbelagda,
- 3) att vidta åtgärder som behövs för att bevara artrikedomen på fält och sandmarker,
- 4) att vidta åtgärder som behövs för räddningstjänst och brandskydd samt
- 5) att utföra kartläggnings- och lantmäteriarbeten.

5 §

Åtgärder med tillstånd av forststyrelsen

Med tillstånd av forststyrelsen är det inom Uddskatans naturskyddsområde i enlighet med syftet för inrättandet av området tillåtet

- 1) att för forskning eller i något annat vetenskapligt syfte och för undervisning avliva och fånga djur och i ringa utsträckning samla växter, växtdelar, bon av djur och mineralprov,
- 2) att decimera antalet individer av en växt- eller djurart, om arten har förökats sig för mycket eller annars har blivit skadlig,
- 3) att restaurera och underhålla byggnader och konstruktioner samt att underhålla vägar samt el- och telefonlinjer och -anläggningar,
- 4) att undersöka områdets geologi samt
- 5) att bygga och underhålla sjösäkerhetsanordningar samt trafikmärken och ljus signaler för farleder.

Enligt uppdateringen av det ursprungliga beslutet om fredandet av Tulluddens naturskyddsområde av den 7.6.1990 är följande förbjudet på skyddsområdet:

1. På Tulluddens naturskyddsområde är det förbjudet:

- att uppföra byggnader och konstruktioner och att anlägga vägar;
- att utföra dikning, att ta marksubstanser och att skada mark eller berggrund;
- att ta eller skada träd, buskar och andra växter eller delar av dem;
- att döda, fånga eller ofreda vilda ryggradsdjur eller förstöra deras bon och att fånga, eller samla ryggradslösa djur;
- att röra sig på skötsel- och användningsplanens områden med begränsningar och slå läger samt att göra upp öppen eld.

Inom naturskyddsområdet är det även förbjudet att vidta andra åtgärder som kan inverka ogynnsamt på naturförhållandena, landskapsbilden eller på växt- och djurarternas fortbestånd.

2. På Tulluddens naturskyddsområde är det tillåtet:

- att uppföra sådana byggnader och konstruktioner och att anlägga sådana stigar som behövs för skötseln och övervakningen samt för forskningen på området, för information till allmänheten och för besök på området enligt skötsel- och användningsplanen;
- att idka fiske och jakt i enlighet med begränsningarna i skötsel- och användningsplanen;
- att använda den på området befintliga badstranden på det sätt som avses i skötsel- och användningsplanen;
- att vidta nödvändiga åtgärder för bevarandet av området torrängs- och sandstrandsartbestånd samt för bevarandet av fågelbeståndets levnadsmöjligheter;
- att skrida till åtgärder för räddningstjänst och brandbekämpning,
- att använda och underhålla byggnader och konstruktioner, förbindelser, kommunaltekniska nätverk och anläggningar samt telefonlinjer och -anläggningar i enlighet med deras nuvarande karaktär,
- att kartlägga och utföra lantmäteriarbeten.

3. På Tulluddens naturskyddsområde är det med länsstyrelsens tillstånd tillåtet:

- att för forskning eller i något annat vetenskapligt syfte och för undervisning avliva och fånga djur och i ringa utsträckning samla växter, växtdelar, bon av djur och mineralprov,
- att decimera antalet individer av en växt- eller djurart, om arten har förökats sig för mycket eller annars har blivit skadlig, samt
- att bygga och underhålla sjösäkerhetsanordningar samt trafikmärken och ljudsignaler för farleder.

Andra skyddsområden och -objekt:

Tulluddens strand hör också till det nationella vindavlagringsområdet med beteckningen TUU-01-010.

Tulludden är en av de viktigaste flyttvägarna för fåglar i Finland. På grund av sitt geologiska läge är Tulludden en av Finlands viktigaste flyttvägar för fåglar. På området bedrivs mycket forskning om flyttfåglar och vandrande fåglar.

En del av planeringsområdet hör till Hangö nationalstadspark. Miljöministeriet godkände skötsel- och användningsplanen för Hangös nationalstadspark den 2.7.2021. Till områdets särskilda värden hör en lång sandstrand och en för sjöfartens historia viktig militär och lotsstationsverksamhet.

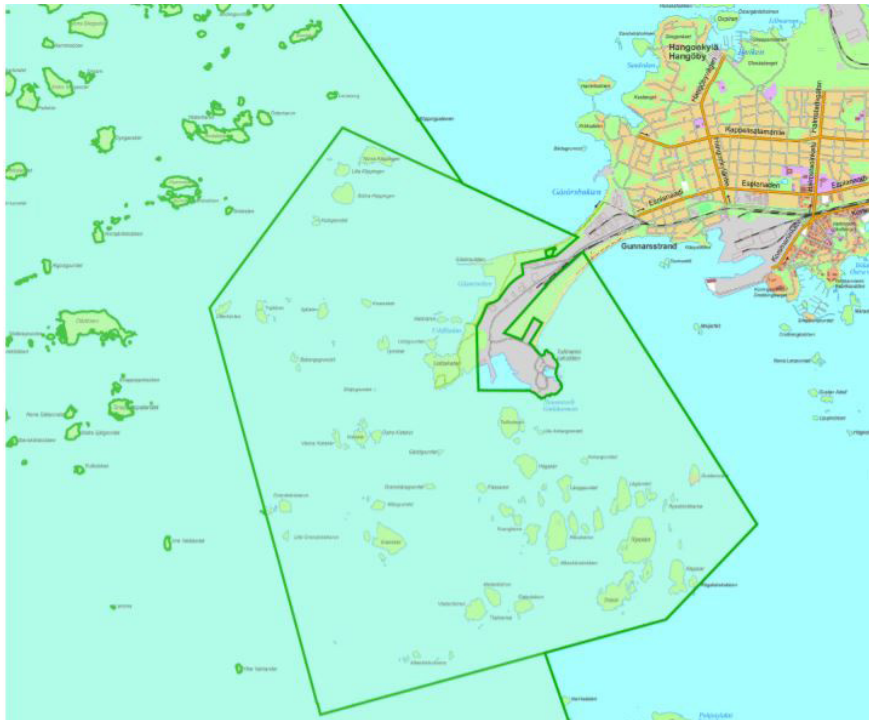

Bild 4. Tulluddens fågelskyddsområde FI0100006 (Natura 2000-område, med grön färg).

Bild 5. Tulluddens naturskyddsområde YSA010035 (med brun färg) och Uddskatans naturskyddsområde (med grå färg).

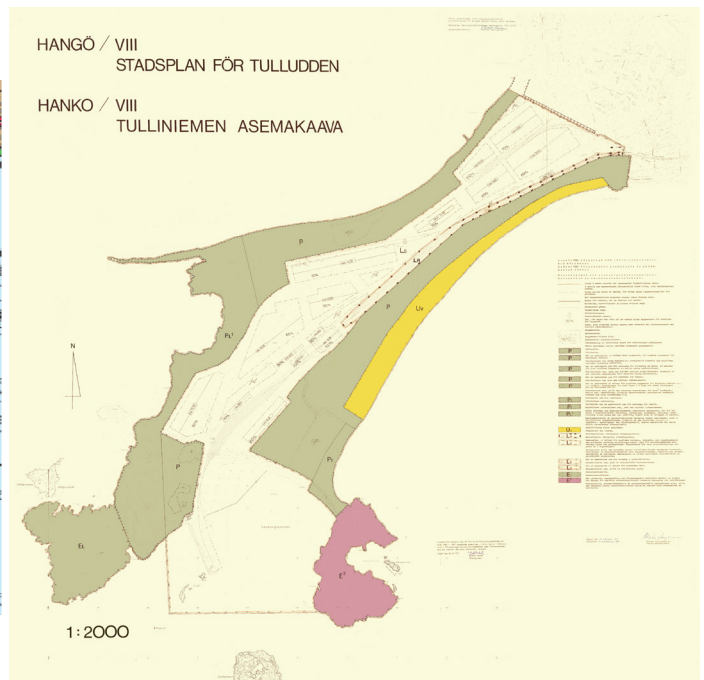
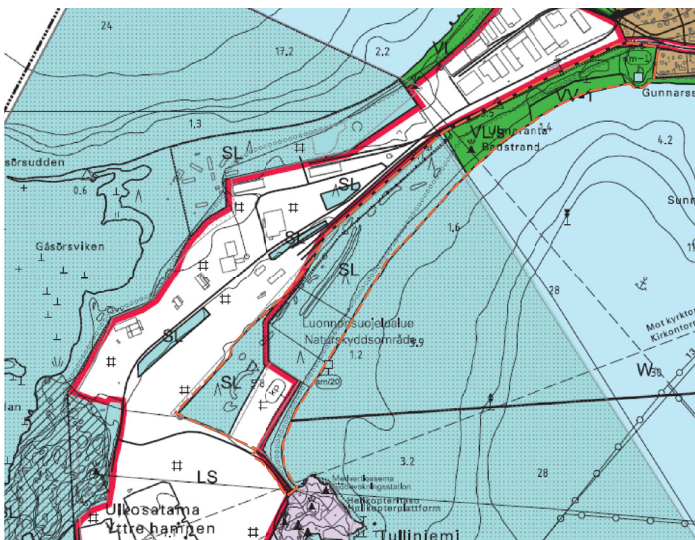
2.3 Planeringssituationen

På den inofficiella sammanställda kartan över gällande landskapsplaner (tolkning av Nylands förbund 11.11.2021) har planeringsområdet markerats som en värdefull geologisk formation, ett område som ingår i eller föreslås ingå i Natura 2000-nätverket, ett naturskyddsområde, ett område som är viktigt för bevarandet av kulturmiljön eller landskapet, ett trafikområde; hamn och huvudjärnvägslinje.

I Hangö stads generalplan 1.7.2013 anvisas den nordöstra delen av Tulluddens strand som ett närreklamationsområde där miljön ska bevaras = VL/s. Genom denna beteckning markeras områden som huvudsakligen används för rekreation och uteliv. Dessutom finns på stranden ett badstrandsområde, som vårdas med hänsyn till områdets värdefulla naturtyp = VV-1. Resten av den södra stranden har anvisats som naturskyddsområde = SL och till område för hamnfunktioner = LS. Friluftslederna har utmärkts genom Tulluddens naturskyddsområden mot Tulluddens spets (Bild 5).

På området gäller stadsplan nr 113 från år 1977, där nästan hela sandstranden är markerad som badanstalt eller badstrand = UV. Det trädbevuxna dynamrådet mellan hamnområdet och badstranden har markerats som park = P. Vid parkens västra kant finns den del av området som får användas för uppbevaring av bilar = ap (Bild 6).

En detaljplanändring för Tulluddens strand är anhängig på området. Denna skötsel- och användningsplan utgör en bilaga till planändringsbeskrivningen.

Bilderna 6 ja 7. Skötsel- och användningsplanens område i generalplanen (vänster) och i detaljplanen (höger).

2.4 Rekreativ användning och tjänster

De östra strandområdena på planeringsområdet, som inte ingår i de skyddade områdena, har fritt disponerats för rekreativ användning. Under en sommardag har Tulluddens södra strand som mest ca 200 besökare (Hangö stad 2016). Stranden är en EU-badstrand och dess vattenkvalitet kontrolleras regelbundet genom provtagning, som rapporteras årligen till EU-kommissionen. Stranden har trots det stora antalet besökare ingen övervakning. Strandens riskfaktorer är de starka strömmar som orsakas av vågorna, särskilt utanför Pallboberget, och surfingverksamheten som inte klart har avskiljts från badplatsområdet (Lattunen 2008).

Vindsurfare använder huvudsakligen den cirka 500 meter långa strandremsan på den västra sidan av EU-badstranden.

På begäran av naturistföreningar grundade staden mellan 2014 och 2019 ett naturistområde som befann sig mitt på Tulluddsstranden, strax före början av det i generalplanen utmärkta naturskyddsområdet. Området var glest avgränsat med träpålar som slagits i sanden och informationsskyltar. Området hade tydliga regler som förbjöd övernattning, camping, nedskräpning, skadande av vegetation och natur samt uppgörande av öppen eld. Naturiststranden hade cirka 50 besökare om somrarna. Staden ser inga hinder för ett liknande område även i fortsättningen om det finns intresse.

I strandens nordöstra ände finns en liten parkeringsplats i naturtillstånd, ett containerkafé och sopkärl. Det finns ett par vita badhytter för badare på stranden under sommaren. I den östra änden av stranden finns en trappa från parkeringsavsatsen ner till stranden och en gångbro av trä som leder till den centrala delen av stranden. Gångbroarna ligger på strandens trädlösa dynområde, vilket skyddar dynvegetationen från erosion då området aktivt används för rekreation.

Bild 8. Vägkostbord för strandens rekreativ användare.

3 OMRÅDETS NATURUPPGIFTER

3.1 Använda beteckningar och förkortningar

IUNC:s förkortningar används för att klassificeringen av hotade arter och livsmiljöer:

EN = starkt hotad
 VU = sårbar
 NT = nära hotad
 RT = regionalt hotad
 LC = livskraftig
 (Rassi et al. 2010)

3.2 Naturtyper och växtlighet

Växtligheten på Tulluddens strandområde har senast utretts i naturvårdsplanen för Tulluddsstrandens naturskyddsområden (Tainio 2019) och i utredningen av detaljplanändringsområdet (Manninen & Nupponen 2017). När denna vårdplan uppgjordes fastställdes de värdefulla naturtyperna i området utifrån naturutredningarna.

Området är indelat i några huvudnaturtyper, inom vilka olika underformer av huvudnaturtypen förekommer. På planeringsområdet finns följande enligt naturvårdslagen och skogslagen värdefulla naturtypsobjekt: sandstrand, dyner och tallskog på torr momark. De naturenliga sandstränderna är en i naturvårdslagens 29 § avsedd skyddad naturtyp och klassificeras som en hotad naturtyp.

Dynserien är en i naturskyddslagens 29 § avsedd delvis skyddad naturtyp. Det är enligt skogslagens 10 § en särskilt viktig livsmiljö och innehåller hotade naturtyper. Dynserien utgör en livsmiljö för hotade och sårbara kärleväxter. Dynseriens underformer som sträcker sig från havet mot inlandet är: embryodyner, strandrågdynen, grå dyner och skogbeklädda dyner. Den torra tallmoskogen är också en hotad naturtyp och är en livsmiljö för sårbara kärleväxter. Det finns gamla träd i tallbeståndet på den torra mon (Manninen & Nupponen 2017).

I naturvårdsplanen för naturskyddsområdena på Tulluddsstranden hittades följande Natura 2000-naturtyper (Forststyrelsen 2019):

1640 - Sandstränder i Östersjön
 2110 - Rörliga embryonala sanddynen
 2120 - Rörliga strandrågdynen
 2130* - Fasta sanddynen täckta av gräsväxter
 2140* - Kråkbärsdynen
 2180 - Skogbeklädda dyner

Solexponerade miljöer

På Tulluddens strandområde finns tack vare sanddynerna betydelsefulla solexponerade miljöer. De solexponerade miljöerna är kraftigt solbestrålade, trädlösa eller glest trädbevuxna med kala mineraljordar, där växterna härdats för hårda förhållanden. Solexponerade miljöer har typiskt en sandig jordmån och därför ett torrt mikroklimat som kan ha stora temperaturväxlingar mellan dag och natt. De solexponerade miljöerna upprätthålls av ständiga förändringar, såsom vinddynamiken i sanden på dynområdena. I Finland finns solexponerade miljöer på sandstränder, på åsarnas sydsluttningar, på torra ängar, på hedar, på klippor och på ruderatmarker. Det finns numera mycket litet solexponerade miljöer i vårt land och de har därför klassificerats som hotade naturtyper. Därtill är de särskilt viktiga för många av landets hotade arter, eftersom omkring hälften av landets utrotningshotade fjärilar lever i solexponerade miljöer.

Bilderna 9 och 10. Solexponerade miljöer och arter som trivs i dem: Sanddynbärfis (*Phimodera humeralis*).

3.3 Växter

I samband med naturutredningen för detaljplanens ändringsområde gjordes på planeringsområdet en utredning över förekomsten av hotade växter. Noggrannare observationstabeller över växterna i området finns i områdets naturutredningar (Manninen & Nupponen 2017, Tainio 2019). Här följer ett kort sammandrag över områdets växtobservationer:

Sodaörten (*Salsola kali*) är en starkt hotad art (EN). Den särskilt skyddade sodaörten är på sina ställen vanlig på den sydvästra delen av stranden. Sodaörtspopulationen bestod dock mestadels av enstaka och huvudsakligen mycket små individer. Sodaörten är sannolikt känslig för slitage från rekreativ användning, vilket hindrar den från att sprida sig till den nordöstra delen av stranden. De största förekomsterna av sodaört hittades på sandstranden vid sjöbevakningsstationen, många av dessa individer var stora och mångfalt förgrenade.

Bild 11. Sandstarr (*Carex arenaria*)

Sårbara arter (VU) inkluderar: gul malört (*Galium verum*). Backtimjan (*Thymus serpyllum*), sandstarr (*Carex arenaria*) och Kattfot (*Antennaria dioica*) klassificeras som nära hotade (NT) och regionalt hotade (RT). Livskraftiga växtarter (LC) är malört (*Artemisia absinthium*), vit malört (*Platanthera bifolia*), havskål (*Crambe maritima*), tall (*Pinus sylvestris*) och havskål (*Lathyrus japonicus ssp. maritimus*).

Både på dynen som vetter mot sjöbevakningsstationen och på stranden finns det enstaka små bestånd av den invasiva arten vresros (*Rosa rugosa*).

På de trädbevuxna sanddynerna växer förkrympta tallar vars stammar mäter genomsnitt på 10-15 cm på brösthöjd. Det finns många grova, gamla, förvridna, yviga och sköldbarkade tallar i området.

Bland de näringsväxter som är viktiga för insekter finns backtimjan (*Thymus serpyllum*), strandråg (*Leymus arenarius*), kråkbär (*Empetrum nigrum*), ljung (*Calluna vulgaris*), sandvingel (*Festuca polesica*; NT) och fältmalört (*Artemisia campestris*).

3.4 Fladdermöss

En uppdatering av fladdermusutredningen för planeringsområdet har gjorts år 2019 (Vuorinen 2019). Tre olika fladdermusarter har observerats i området: jordfladdermus, småfladdermus och läderlappsarter. Den sårbara (VU) trollpipistrellen (*Pipistrellus nathusii*) hittades på ett glest tallbevuxet dynområde i den västra delen av området och på berget (Pallboberget) som är omgivet av öppen skog i den östra delen av området. Nordfladdermusen (*Eptesicus nilssonii*) observerades framför allt i den öppna trädlinjen på dynsluttningarna söderut. Läderlappsarter (*Myotis sp.*), troligen vattenfladdermus, mustaschfladdermus och taigafladdermus, observerades även på området. Läderlappsarterna observerades i skogsstigarnas valv, i dynsänkor omgivna av tallar och under grenarna på urgamla tallar.

Utredningsområdets mycket gamla tallar och torrakor med lämpliga sprickor och håligheter är sannolikt dagboplatser för fladdermössen. Permanenta jaktrevir observerade på kaféets parkeringsområde från banövergångsstället ända till den bakre delen av parkeringen. Stigarna och stigarnas gläntor som löper i sydvästlig riktning från parkeringsområdet var också populära jaktplatser. Fladdermöss använder nästan uteslutande den smala trädzonen vid stranden som färdstråk och jaktrevir. Stiglösa skogsområden med tät skog nyttjades inte av fladdermössen. Särskilt den smalaste delen av udden och den trädbevuxna östra delen av stranden är viktiga luftvägar och vandringsvägar för fladdermöss. Den starka belysningen på hamnområdet avskräcker fladdermössen. Det är viktigt att minska på den artificiella belysningen i närheten av fladdermössens färdstråk. Det vore möjligt att bygga fladdermusholkar för fladdermössen i området.

3.5 Ekologiska korridorer och områdets övriga djur

Silvestris Oy har också kartlagt de ekologiska korridorerna i området i en ny utredning (Vuorinen 2019). Enligt utredningen är området betydelsefullt för fåglar och fladdermöss, särskilt under höstflyttningen. Skogarna på utredningsområdet bildar en mycket viktig flyttväg för sparvar och hackspettar samt eventuellt för ugglor. I utredningen undersöktes även andra djur i området. Spår av rådjur, vitsvanshjort, hare och räv hittades på området. Djuren rörde sig oftast längs staketet på hamnens sida av området (Vuorinen 2019).

3.6 Fåglar

Drygt hälften av planeringsområdet hör till Tulluddens fågelskyddsområde FI0100006. Tulludden är på grund av sitt geografiska läge en av de viktigaste flyttfågelrutterna i Finland. Vattenområdena utanför Tulludden är en viktig rastplats för många dykänder. Särskilt på våren registreras t.ex. regelbundet mer än 20 000 ejdrar (*Somateria mollissima*) och alfåglar (*Clangula hyemalis*).

Inga fågelutredningar har gjorts på planeringsområdet i samband med skötsel- och användningsplanen. Skötsel- och användningsplanen omfattar inte vattenområdet eller skärgårdsområdet, där en stor del av de fågelarter som äter, rastar och häckar i området vistas.

3.7 Insekter

En utredning om förekomsten av hotade insekter gjordes på planeringsområdet i samband med naturutredningen av detaljplanens ändringsområde. I utredningen kartlades placeringen av lämpliga livsmiljöer av tillräckligt god kvalitet för de arter som förekommer på området och man kontrollerade den nuvarande statusen på kända förekomstplatser för beaktansvärda arter.

3.7.1 Skinnbaggar

Enligt miljöförvaltningens Hertta-databas är sanddynbärfisen (*Phimodera humeralis*) en sårbar art (VU) på området. Sandsvingelns livsmiljöer är sanddynor där det växer svinglar (*Festuca spp.*).

3.7.2 Hopprätvingar

Den livskraftiga (LC) blåvingade gräshoppans (*Sphingonotus caerulans*) förekomstplatser på planeringsområdet är strandzonens grå sanddynor och strandrågdynerna.

Bild 12. Blåvingad gräshoppa (*Sphingonotus caerulans*)

3.7.3 Skalbaggar

En sårbar (VU) skalbagge i området är den större kvickbaggen (*Anthicus sellatus*), strandbaggen (*Apalochrus femoralis*) är enligt miljöförvaltningens Hertta-databas nära hotad (NT). Dessa skalbaggsarters livsmiljöer är öppna sandstränder och dynor.

3.7.4 Fjärilar

I den del som ligger på naturskyddsområdets sida finns det öppna sandiga solexponerade förekomstplatser av mycket god kvalitet, på vilka det växer kråkbär och där hotade fjärilsarter förekommer. Längre bort från stranden är markytan rätt mossbelupen och där finns inget betydande fjärilsbestånd. På skogsområdet finns inga betydande livsmiljöer för hotade fjärils- och hopprätvingearter.

Strandzonen på badstrandssidan är ett dynamiskt område av god kvalitet. På den östra delen av badstranden har särskilt de grå dynerna dock lidit av slitage. Mellan naturskyddsområdet och badstrandsområdet finns det öppna och solexponerade dynfläckar inne i skogen, där många hotade fjärilar trivs.

I utredningen hittades starkt hotade arter som brokigt timjansmott (*Pempeliella dilutella*), blodrött ljusmott (*Pyrausta sanguinalis*), kråkrisfältmal (*Scythris empetrella*), sandängsfly (*Apamea anceps*) och vitstrimmigt sandgräsmott (*Catoptria fulgidella*). Sårbara arter (VU) är mottfläcksmossmal (*Bryotropha umbrosella*), linjerat gräsmott (*Pediasia fasciellina*). Nära hotade (NT) är blågrått jordfly (*Xestia ashworthii*) och ljupunktsmossmal (*Bryotropha affinis*). Livskraftiga (LC) är mellantaggmätare (*Aplocera plagiata*) och strandrågsstråfly (*Chortodes elymi*).

4 SKÖTSELPLAN

4.1 Allmänna principer

Vården av området består av restaureringsåtgärder och underhållsåtgärder. På skyddsområdet på den västra delen av stranden har solexponerade livsmiljöer redan genomgått en omfattande restaurering, i framtiden räcker det till stor del att förhindra beskogning, genom att regelbundet minska antalet trädplantor och vid behov styra bort slitage från områden som blivit för slitna. Naturvårdsåtgärderna inriktades på att minska övergödningen och öka öppenheten på områden med värdefulla artbestånd (Tainio 2019).

På den östra delen av stranden har naturvårdsåtgärder inte ännu företagits, eftersom den inte hör till det skyddade området, och det således inte finns behov av liknande åtgärder som på den västra delen av stranden. I den inledande restaureringsfasen är åtgärderna strängare, så att tydliga förändringar i livsmiljön uppnås. När det gäller återställande av livsmiljöer som har utvecklats negativt under lång tid är åtgärderna ofta underdimensionerade, så att återställandet utförs alltför försiktigt.

Fortsättningsfasens vård består av åtgärder som vidtas också på annat håll i vården av den urbana naturen i Hangö. Vårdåtgärderna på Tulluddens strand har planerats särskilt för att främja utvecklingen av livsmiljöer på ett sätt som gynnar strandens sällsynta och hotade artbestånd. Vårdens tyngdpunkt är främst inriktad på öppna dyner, som lider av eutrofieringsrelaterad igenväxning, såsom beskogning och stängning av fältskiktet.

Åtgärderna består huvudsakligen av gallring och vård av trädbeståndet, friläggning av öppna sanddyner, bekämpning av invasiva arter och styrning av rekreationsanvändningen. Syftet med styrningen av rekreationsanvändningen är att se till att områden som är känsliga för användning skyddas och att områden som gynnas av slitage kan fortsätta att användas för rekreation. Förbud och restriktioner undviks så långt det är möjligt. Målet är att informera områdets regelbundna användare om dess unika naturvärden och att på så sätt få människor att även själva ta ansvar för naturens bevarande. Det är också viktigt att informera tillfälliga besökare om strandområdets speciella karaktär.

4.2 Vårdåtgärder

Forststyrelsens naturvårdsplan för naturskyddsområdena (Tainio 2019) omfattar den västra delen av stranden ungefär fram till den s.k. engelska linjen. En liknande naturvårdsplan uppgjordes också för den östra delen av stranden av konsulten Silvestris Oy inom ramen för nationalstadsparkens understödsprojekt, för att på så sätt göra vårdåtgärderna så enhetliga och ändamålsenliga som möjligt. Nedan följer en beskrivning på allmänt plan av vårdåtgärderna grundande sig på naturvårdsplanen för den östra delen av Tulluddens strand (Vuorinen 2021), Forststyrelsens naturvårdsplan (Tainio 2019) och skötselplanen för ett liknande (Kolaviken) strandområde i Hangö stad (Ahola m.fl. 2015). Noggrannare anvisningar för de praktiska vårdåtgärderna finns i de områdesvisa vårdplanerna. Naturvårdsåtgärder på detaljplaneområde kräver ett tillstånd för miljöåtgärder enligt MBL 128 §.

4.3 Anvisningar för vårdåtgärder

4.3.1 Avlägsnande av trädbestånd

Avlägsnandet av träd på planeringsområdet innebär att man tar bort täta bestånd av plantor. Målet med avlägsnandet är att öka livsmiljöns solexponering och att minska rotsystemets sandbindande effekt på växtplatsen. På så sätt kommer en del av stranden att återgå till de tidigare stadierna av dynernas succession. Avsikten vid avlägsnandet av träd är att bevara gamla träd som är värdefulla för landskapet. Det strävas dock efter kontinuitet i trädbeståndets och således bör även träd av yngre åldersklasser bevaras. Stubbar och rotstockar bör avlägsnas maskinellt alltid när det är möjligt. Stubbarna binder sand och släpper näringsämnen i markgrunden, därtill är stubbar mindre estetiska. Grävmaskiners spår undanröjs genom krattning. Efter röjningen avlägsnas avverkningsrester och stammar från området. De grövsta stammarna kan lämnas på marken som ruttnande ved i de mest skogliga områdena, eftersom de gynnar de bästa arterna.

4.3.2 Gallring av trädbeståndet

Gallring av träd- och plantbestånd utförs på områden som har blivit för slutna för dynskogens artbestånd. Målet med gallringen är att uppnå samma fördelar som när man avlägsnar träd. Att öka mängden strålning som når markytan är viktigt för krävande insekter och deras matväxter. Målet är att skapa en sammanhängande, halvöppen dynskog. Det finns inte ett behov av att spara särskilt mycket trädplantor och yngre träd, eftersom det snabbt uppkommer nya unga plantor. I gallringsprocessen minskar tallar i toppskiktet som är yngre än 100 år, med betoning på träd som är yngre än 80 år. Tallarna producerar en stor mängd avfall och skuggar effektivt. Om å andra sidan endast stora och gamla träd bevaras kommer skogen till sin struktur att bli onaturligt parkaktig. Små träd och plantor kan kapas till en så kort stubbe som möjligt. Avverkningsresterna avlägsnas från området på samma sätt som vid borttagning av träd.

4.3.3 Bekämpning av vresros

Små bestånd av vresros har observerats i båda ändarna av stranden. Rosskotten bör förstöras så effektivt som möjligt genast då de upptäcks. Manuell rensning av enstaka växtbestånd och skott räcker så länge som växtligheten inte kommer åt att sprida sig. Det går att dra upp hela växten ur sandmarken med hjälp av handskar som skyddar mot taggarna. Rotstockar kan avlägsnas från sanden med hjälp av spade, de är viktigt att få bort alla rotbitar hela. Eftervården är viktig vid bekämpning av vresros, eftersom rötter ofta blir kvar i sanden och växer till nya buskar. Denna vårdåtgärd riktas till hela området för skötsel- och användningsplanen.

4.3.4 Öppnande av markytan

Markytan öppnas på områden där det finns för mycket förmultnande täckmaterial. Syftet med öppnandet av ytan är att avlägsna mossa, rotsystem, täckmaterial och surt barravfall så att arter som är typiska för dyner kan breda ut sig. Många insektsarter gynnas särskilt av detta. Markytan kan öppnas med en kratta eller en plog som fästs på baksidan av en maskin. Ytskiktet bryts upp till ett djup av 10-15 cm, varvid största delen av rotsystemet, mossan och nedfallna barr kan lösgöras. Lösa tovor bör avlägsnas från området.

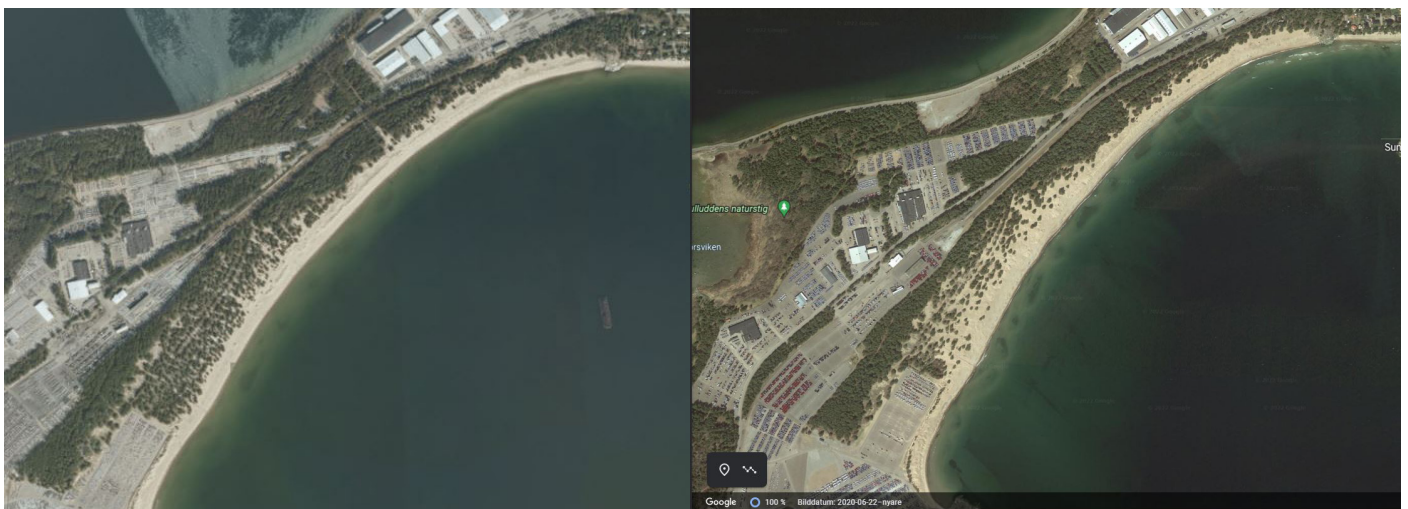

Bild 13 och 14. Den vänstra bilden visar Tulluddens strand före naturvården år 2013, den högra bilden visar Tulluddens efter naturvården år 2020. Den högra skärmbildkapningen togs 18.5.2022 © Google Earth.

4.4 Styrning av användningen

Målet är att bevara Tulluddens strand så naturenlig som möjligt och som ett dragkraftigt område, där man kan koppla av och njuta av det vackra landskapet och naturmiljön. I linje med denna utgångspunkt rekommenderas det inte att särskilda nya konstruktioner för rekreation byggs på områdena utanför badstranden, med undantag för gångbroar eller andra byggda färdvägar som styr trafiken och skyddar dynerna från slitage. Planområdet är till sin natur mycket ömtåligt för slitage, så det finns ett behov av att kontrollera användningsformerna. Särskilt rekreationsanvändningsformer som kraftigt sliter på markytan kan utgöra ett hot mot områdets unika artbestånd och den känsliga miljön.

4.4.1 Uteliv

Det finns i allmänhet inga tecken på sådant överdimensionerat slitage på Tulluddens strand som skulle kräva en tydlig begränsning av utomhusaktiviteter från det nuvarande. Ett lätt slitage kan vara till fördel för de arter som lever på de öppna sandfläckarna i dynskogarna. Det mest värdefulla dynområdet har utsatts för slitage till följd av strandens användning, således borde dynstrukturer och dynarter skyddas, t.ex. med hjälp av spångar, repstängsel eller markerade vandringsleder. Bevarandet av naturvärden kan också främjas genom information och upplysning, till exempel genom informationstavlor om områdets naturvärden. Vid behov kan besökarna styras bort från områden som lidit av slitage. Det är tillåtet att rasta kopplade hundar på Tulluddsstranden, med undantag för Tulluddens EU-badstrand. Riktgivande friluftsleder har markerats på stranden på kartan över användningsstyrning (Bilaga 1). Det är också tillåtet att promenera vid vattenlinjen.

4.4.2 Bad och solbad

Simmande och solbadande har koncentrerats till den allmänna badstranden i planeringsområdets östra kant. Det finns starka strömmar framför stranden (Lattunen 2008), särskilt vid Pallboberget, således bör området förses med en skylt som varnar för starka strömmar. På stranden förekommer också andra aktiviteter såsom vindsurfing, som tydligare borde avgränsas från simmare och badstrandsområdet (Lattunen 2008). Enstaka flanörers simmande och solbadande på de delar av planeringsområdet som är i mera naturenligt tillstånd skadar inte i nuvarande utsträckning artbeståndet. Konstruktioner som betjänar badande borde i fortsättningen placeras endast i samband med den allmänna badstranden. Naturiststrandens eventuella nya placering beskrivs närmare i bilaga 1, på dess tidigare plats har spångar byggts.

4.4.3 Cykling

Terrängcykling är mycket skadligt för den känsliga dynnaturen och är således inte tillåtet på Tulluddsstrandens område. En liten parkeringsplats för cyklar, där även andra fordon kan parkera, kan planeras på den nordöstra delen av stranden.

4.4.4 Ridning

Vid ridning sliter hästens hovar och tunga vikt kraftigt på sanddynerna, således är ridning inte tillåten på Tulluddens strand. Den eutrofierande effekten av hästgödsel är inte heller gynnsam för områdets känsliga artbestånd.

4.4.5 Användning av motorfordon

Det är förbjudet att använda motor- eller elfordon utanför vägar och parkeringsområden. Motorfordon och elfordon får användas för naturvård och underhåll av området.

4.4.6 Evenemang

Småskaliga evenemang kan anordnas på planeringsområdet, nära den allmänna stranden, förutsatt att de inte skadar dynstrukturen eller stör det känsliga artbeståndet. Områdets vindsurfigentusiaster har visat intresse för att arrangera olika evenemang. Dessa evenemang måste planeras noggrant så att de inte stör området känsliga natur.

4.4.7 Vattensport

Vindsurfing och surfing är tillåten på strandzonen väster om den allmänna stranden (Bilaga 1). Vindsurfarnas och badstrandens vattenområden kunde skiljas åt till exempel med bojar så att kollisioner kan undvikas.

4.4.8 Vattentrafik

Inga separata konstruktioner för vattentrafik kommer att byggas på stranden. Tulluddens strand används aktivt av simmare, således måste vattentrafiken begränsas av säkerhetsskäl. En båtled löper i närheten av stranden.

4.4.9 Infotavlor och skyltningsmaterial

Tulluddens strand är ett av Hangö stads finaste strandområden som årligen besöks av många turister. För besökarna produceras informationsmaterial i form av infotavlor som guidar besökare till området och längs stigarna. På skyltarna kan till exempel följande ämnen lyftas fram: krigstida strukturer, naturvårdsarbetet på Tulluddens strand, naturen på stranden: istidens inverkan på Hangöudd, uppkomsten av sandstränder och sanddyner, hotade naturtyper, sällsynta växt- och insektsarter, solexponerade miljöer. Guidning är ett utmärkt sätt att styra besökarna till önskade rutter och bort från områden känsligare för slitage. En större infoskylt borde lämpligen placeras omedelbart framför kaféet och parkeringsområdet, varifrån förbindelserna till området börjar. Skyltarna borde smälta så bra som möjligt in i omgivningen och vara väderbeständiga. Infomaterialet kan till exempel användas för miljöfostran av skolbarn, barngrupper och besökare. Tulluddstrandens naturmiljö erbjuder upplevelser av dofter, färger, utomhusmotion och utforskande inläring för alla åldrar.

4.4.10 Belysning

Belysningen borde inte utökas från nuvarande på fladdermössens vandringsvägar och i korsningen mellan vägen och järnvägen och ljusföroreningen från artificiellt ljus borde minimeras under mörkertiden. Växtligheten kan med beaktande av järnvägsbanans och plankorsningens krav utvecklas i en mera skyddande riktning.

4.4.11 Byggande

Parkeringsområdet på den nordöstra delen av området bör bevaras oförändrat för att skydda fladdermössens jaktrevir. Fordon får fortsättningsvis parkeras bland träden, men inga separata konstruktioner för parkering byggs på området. En kafébyggnad får byggas invid parkeringsområdet. Servicebyggnaden kan innehålla till exempel ett naturcenter och offentliga strandtjänster såsom toaletter, duschar, sop- och återvinningskärl. En liten butiksbyggnad/uthus kan byggas väster om servicebyggnaden. Byggnadernas material och fasader måste vara väl anpassade till landskapet. Endast en huvudbyggnad tillåts på området. Den högsta tillåtna byggnadshöjden och antalet våningar anges i planbestämmelserna.

5 UPPFÖLJNING

Uppföljning av planeringsområdet är särskilt viktig för att ge information om vårdåtgärdernas effekter och användningens skälighet. Till exempel kan man för uppföljningen ta bilder av området före/efter. Uppföljningen är viktig särskilt på ett område av nationell betydelse såsom Tulludden. Nedan presenteras möjliga uppföljningsobjekt på området. De egentliga uppföljningsplanerna görs upp när man vet vilka uppföljningar som är möjliga att utföra och i vilken omfattning.

5.1 Naturtyper och vegetation

Det viktigaste är att följa med trädbeståndets och fåltskiktets utveckling efter vårdåtgärderna, särskilt om kraftig galring och öppning av markytan utförs. Utöver kärnväxter och sandsträndernas och dynområdenas värdefulla arter bör även vresrosen följas upp, för att i ett tidigt skede förhindra att den sprids.

5.2 Insekter

Uppföljningen av insekter bör planeras i samband med uppföljningen av naturmiljöer och vegetation. På så vis kan uppföljningen av insekternas livsmiljöer utföras som en del av uppföljningen av naturtyper och växtlighet. Uppföljningsmetoderna bör planeras separat för varje art av en kompetent sakkunnig.

6 KOSTNADER

Kostnaderna för skötselåtgärderna bedöms gemensamt av Forststyrelsens och Hangö stads miljövårds-, parkavdelning och markanvändningsvadelning. Det vore bra att i budgeten avsätta ett årligt anslag som skulle kunna användas för att genomföra skötsel och uppföljning.

Bild 15. Gångbro av trä (spång) på område med dynväxtlighet.

7 LITTERATUR

Ahola, A., Hjelt, A., Nieminen, M., Nupponen, K. 2015: Skötsel- och användningsplan för Kolaviken, Hangö 2015. Faunatica Oy.

Fast, J., Väisänen T. & Rikkinen, A. 2019: Natura 2000 ja asemakaava-alueen toisen maailmansodan aikaisten sotahistoriallisten kohteiden perusinventointi 6-10.4.2019.

Hangö stad 2016: Hangö nationalstadspark. Skötsel- och nyttjandeplan: www.hanko.fi/nsp_skotselochnyttjandeplan

Lattunen, P. 2008: Hangon kaupungin uimarantojen riskikartoitus.

Manninen, E. & Nupponen, K. 2017: Hangon Tulliniemen rannan asemakaavan muutosalueen luontoselvitykset vuonna 2016. - Faunatican raportteja 2/2017. 65 s.

Forststyrelsen 2012: Skötsel- och användningsplan för Tulluddens fågelskyddsområde och lunden på Bengtsår. Forststyrelsens naturskyddspublicationer, Serie C.

Niemi, M. Erkinaro, M., Ekroos, J., Nupponen, K., Saarikivi J. & Nieminen, M. 2011: Utredning om ekologiska korridorer och fladdermöss inom generalplaneområdet i Hangö stamstad. Rapport till Hangö stad. Faunatica Oy. 93 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Hotbedömning av arterna i Finland – Röda boken 2010. - Miljöministeriet & Suomen Finlands miljöcentral, Helsingfors.

Ryttäri, T., Heiskala, K., Kekäläinen, H., Koskela, K., von Numers, M., Rinkineva-Kantola, L., Syrjänen, K., 2014: Vård av Östersjöns sandstränder och dyner. Miljöguide. Finlands miljöcentral SYKE. 54 s.

Tainio, E. 2019: Naturvårdsplan för Tulluddsstrandens naturskyddsområden. Forststyrelsen. Kustens naturtjänster.

Vuorinen, E. 2021: Naturvårdsplan för östra delen av Tulluddens strand. Hangö stad / Silvestris luontoselvitys Oy.

Vuorinen, E. 2019: Hanko, Koppnäsudden ja Tulliniemen ranta lepakko- ja ekologisten yhteyksien selvitys. - Silvestris luontoselvitys Oy.

Nylands NTM-central 2013: Sammandrag av den officiella Natura-Uppgiftsblankettens uppgifter (VNP 8.5.2002): [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Natur/Skyddsomraden/Natura_2000_omraden_Tulluddens_fagelskyddsomrade\(5431\)](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Natur/Skyddsomraden/Natura_2000_omraden_Tulluddens_fagelskyddsomrade(5431))

